

Быел XI Саматов укулары зурлап Чистайда узды Габделхак хәзрәт мәдрәсәбезнен беренче модире нәм остазы. Уку йортыбызнын дини күтәрелеш чорындагы унышлары анын эшчәнлегә белән бәйле. Мәдрәсәнен күп кенә моголлимнәре анардан гыйлем алган затлар.

Рабигыйль-ахыр аенын 4нче конендә (19нчы октябрьдә), Чистай шәһәренен “Нур” мәчетендә XI Саматов укулары үткәрелде. Татарстан Республикасы моселманнары Диния нәзарәте нәм Чистай районы мохтәсибәте оештырган жыен татар халкынын күренекле дин галиме, Татарстаннын беренче казые, XX гасыр ахыры – XXI гасыр башы күренекле дин әһеле Габделхак хәзрәт Саматовка багышлап оештырылды. Конференция Татарстанда игълан ителгән Милли мәдәниятләр нәм гореф-гадәтләр елы кысаларында “Имамнар – милләтебезнен рухи козгесе” дигән исем белән үтте. Чараны оештыруда нәм анын матур гына, эчтәлекле үтвенә Чистай районы имам-мохтәсибе Мохәммәд хәзрәт Кыямов бик зур коч нәм тырышлык куйган.

Габделхак хәзрәт Саматов – инкыйлабка кадәр булган татар дини мирасын дәвам итүче, Ислам диненә багышланган күп китаплар авторы. Бүгенге кондә дин өлкәсендә хезмәт куючы имамнарнын күпчелегә – нәкъ менә Габделхак хәзрәтнен шәкертләре. Укулар вакытында Габделхак хәзрәт Саматов шәхесе татар-моселман мәдәнияте традицияләрен дәвам итүче югары рухка ия шәхес буларак каралды.

Фәнни жыенда Татарстан мофтиенен беренче урынбасары Илфар хәзрәт Хәсәнов, Габделхак хәзрәтнен улы – Ханты-Манси автономияле округы моселманнары Диния нәзарәте рәисе, мофти Танир хәзрәт Саматов, Самара өлкәсе моселманнары Диния нәзарәте рәисе, мофти Талип хәзрәт Яруллин, Татарстан Республикасы баш казые Жәлил хәзрәт Фазлыев, Ислам динен кабул итүгә 1000 ел исемендәгә мәдрәсә житәкчесе Ильяс хәзрәт Жиһаншин, “Мохәммәдия” мәдрәсәсе житәкчесенен беренче урынбасары Ростәм хәзрәт Хәйруллин, Апанай мәчете имам-хатыйбы Нияз хәзрәт Сабиров, Чистай имам-мохтәсибе Мохәммәт хәзрәт Кыямов нәм башка дин әһелләре, күпләгән имам-мохтәсибләр, казыйлар, жәмәгать эшлеклеләре – барлыгы 120 кеше катнашты.

Чара Кәлам Шәрифтән аятьләр уку белән башланды, аны Чистай шәһәренен “Әнәс” мәчете имам-хатыйбы Әбүбәкер хәзрәт Азизов укыды.

Татарстан моселманнары башлыгы, мофти Камил хәзрәт Сәмигуллин исеменнән укуда катнашучыларга сәламләв сүзләрен анын беренче урынбасары Илфар хәзрәт Хәсәнов житкерде. Ул милләтебезнен күренекле дин әһеле, халкыбызнын йоз нәм намус аклыгын саклаган шәхес, остаз Габделхак хәзрәт Саматов укуларын оештыручыларга

рәхмәт сүзләрен ирештереп, әлегә шәхеснен фидакарьлегенә тукталды: “Дин тыелган заманда салкын машиналарда, юеш подвалларда качып дин дәрәсләре биргән ул, атеизмнан да, коммунистик идеологиядән дә курыкмыйча, динсез татар халкын иман юлында булырга чакырган. Нәтижәдә бүген дин өлкәсендә хезмәт итүче хәзрәтләрнен күбесе – Габделхак хәзрәтнен шәкертләре. Ул бик күп кешеләрнен йөрәкләренә гыйлем бортөкләре салып олгергән. Аллаһ Раббыбыз чәчелгән шушы һәр белем бортөге очен Габделхак хәзрәтне Үзенен әжер-саваплары белән олыласын”, – дип житкөрдә ул. Илфар хәзрәт Габделхак хәзрәт кебек мохтәрәм остазлардан белем алуны Аллаһтан бирелгән зур бөхет дип атады, аннары мофти урынбасары бүгенгә күнелсез вакыйгалар – Фәләстийндагы хәлләргә борчылуын белдердә. “Менә без дә бүген, үзебез очен сораган кебек, Фәләстийндагы моселманнар очен Аллаһыга догалар кылабыз. Я Рабби, кардәшләребезне Үзеннен бетмәс-токәнмәс кайгыртуын белән явызлыклардан, мәкерлекләрдән, жәберләүдән сакла, Үзеннен кодрәтен белән золымнардан якла! Аларга жинү бир, изге Кодус жирләрен динебезнен дошманнарыннан азат ит, хәвеф-хәтәрдән, хәсрәтләрдән, явызлыклардан ерак тот. Дошманнарны Үзеннен чиксез гаделлеген белән ин олы жәзаларга тарт һәм юк ит, и Раббыбыз”, – дип теләдә ул.

Жыенда катнашучыларга сәламләв сүзләрен шулай ук Ботендонья татар конгрессы Милли Шура рәисенен беренче урынбасары, Ботендонья татар конгрессы Башкарма комитеты житәкчесе Данис Шакиров исемәннән дини оешмалар белән эшләв буенча баш референт Баязит Зәйдуллин, Чистай шәһәре һәм районы башлыгы Дмитрий Иванов исемәннән анын урынбасары Равил Мәзгутов житкөрдә.

“Татар халкынын күренекле дини тәгълиматчысы, Татарстаннын беренче казые, асыл дин өнеле Габделхак хәзрәт Саматов гомере буе милләткә, дингә фидакарьләрчә хезмәт итте, халкыбызнын, моселманнарнын мәнфәгатьләрен яклап күп изге гамәлләр кылды, һәрчак кешеләргә карата ярдәмчеллегә һәм кин күнеллегә белән аерылып торды. Аллаһнын тәкъдире белән моселманнар золым кичергән чорда да Габделхак хәзрәт хак дин юллынан чигенмәдә һәм рухи-әхлакый кыйммәтләрне саклауга зур олеш кертте. Шул сәбәпле бүген дә без анын исемен зурлыйбыз, рухына дога кылабыз”, – дип билгеләп үтелдә Данис Шакировнын морәжәгать сүзендә. Габделхак хәзрәтнен улы – Ханты-Манси автономияле округы моселманнары Диния нәзарәте рәисе, мофти Таһир хәзрәт Саматов укуларны оештыручыларга, аерым алганда мофти Камил хәзрәткә рәхмәт сүзләрен житкөрдә. Аннары совет чорыннан гомерен дин юлында хезмәт итүгә багышлаган әтисенен хезмәт юлына, дини эшчәнлек алып баруына, анын шәхси сыйфатларына тукталды, үрнәк шәхесләреннен юлын дәвам итәргә чакырды. “Бүгенгә дини ирекне безнен бабаларыбыз күрмәдә. Мәчетләребездә мондый зур чаралар үткөрү – ул Аллаһы Тәгаләнен биргән нигъмәте. Киләчәктә дә дәвамлы булсын!” – дип теләкләрен житкөрдә ул.

Боте

ндонья татар конгрессынын Казан бвлеге житөкчесе Фәрит Мифтахов күренекле дин әһеле Габделхак Саматов белән танышу, анын вәгазьләренә йоры, мәжлесләрдә катнашу һ.б. истәлекләре белән уртаклашты. “Машинага начар май салсан – йорми. Кеше дә шулай: хәрам ризык белән тукланса, рухи яктан какшый”, – дип анын сүзләрен иске тошерде, Г.Саматовнын мирасын саклау юнәлешендә алып барылган хезмәтләргә соенвен белдерде.

Татарстаннын баш казые Жәлил хәзрәт Фазлыев әлегә укуларнын дин әһелләре, мохтәсибләр, казыларга аралашу очен зур мәйданчык булуын искәртте, аннары Г.Саматов белән бәйлә истәлекләре белән бвлеште.

Ислам динен кабул итүгә 1000 ел исемендәге медресә житөкчесе Ильяс хәзрәт Жинаншин “Чын татар имамы нинди булырга тиеш?” дигән темага чыгыш ясады. “Дин әһелләре-имамнар гомер-гомергә татар халкынын телен, тарихын, мәдәниятен һәм рухи үзенчәлеген саклаучылар булды. Безнен тарихка морәжәгать итсәк, мәчетләр ижтимагый тормыш үзәкләре, ә имамнар аларнын рухи лидерлары булган. Хәзер дә, нинди генә мөһәббәт мәчетләр салып куйсак та, анда халык белән эшләр очен, үгет-нәсыйхат бирер очен, ан-беләм таратыр очен, мөһәллә кешесенә терәк булыр очен күркәм холыклы, гыйлемле, милли жанлы имам – мулла кирәк. Татар имамнары инде ничәмә-ничә, инде мәктәбе дә, балалар бакчасы да, кибете дә, почтасы да булмаган 30-40 осле авылларга да жан орде – анда татар рухын торгызды. Матур тозек зиратлар, тозек авылларыбыз, мәнәбәт мәчетләребез, гореф-гадәт йолаларыбыз, күренекле шәхесләребезнен, ата-бабай, әни-әбиләребез каберлекләрен карап тору, авылнын вә мөһәлләләреннен тарихын барлау – халкыбызнын диндә ныклыгы, милләтнен саулыгы билгесе”, – дип ассызыклап узды ул.

Мофти Камиль хәзрәтнен булышчысы Мөхәммәд хәзрәт Хайрулаев 19 гасырнын икенче яртысында 20 гасыр башында Идел-Урал төбәге һәм Тоньяк Кавказ суфиларынын үзара тыгыз мөнәсәбәтләре турындагы сойләп китте. Мөхәмүт Алмали Идел бие шәехе Ибраһим әд-Диваннын варисы һәм Мөхәммәт Закир Чиставиннын остазы булган. Мөхәммәт Закир Чистави Сайфулла-кади Башларовнын шәех-укытучысы булган. Шулай ук С. Башларов Зәйнулла Рәсүлев, Мурад Рәмзи, Мөхәммәт Салих Ажави кебек Идел-Урал бие шәехләреннен варисы була.

Апанай мәчете имам-хатыйбы Нияз хәзрәт Сабиров үз чыгышында төсәввүфнын әһәмиятенә тукталды, төсәввүфны, анын кагыйдәләрен, ысулларын дорес анлар очен безнен жирлектә яшәгән һәм хезмәт иткән дин галимнәреннен, ишаннарнын мирасын ойрәнергә, аннары кулланырга кирәк дип билгеләп үтте, аннары Зәйнулла ишан Расулевнын хезмәтләрендә рухи төрбия мәсьәләләренә тукталды.

Конференция дөвамында шулай ук Аксубай районы Түбән Майна авылы мәчетенен имам-хатыйбы Рәфикъ хәзрәт Насыровнын, Татарстан Республикасы Милли китапханәсенен фәнни һәм методик эшләр буюнча директор урынбасары Ирек

Надиевнын, “Мохәммәдия” мәдрәсәсе житәкчесенен беренче урынбасары Ростәм хәзрәт Хәйруллиннын чыгышлары тынланды.

Шунысын билгеләп үтәргә кирәк, әлеге укулар Габделхак хәзрәт Саматовнын дини мирасын барлау, әшчәнлеген ойрәнү һәм традицион Ислам кыйммәтләрен ныгыту максатыннан, 2010нчы елдан бирле үткәреләп килә. Беренче Саматов укулары Габделхак Саматовнын 80 яшьлек юбилее унаеннан оештырылган иде.

Бүген узган XI Саматов укуларында "Рухи мирас" премиясе иясе билгеле булды. Аны Татарстан Республикасы Президенты каршындагы Татар телен һәм Татарстан Республикасында яшәүче халыklar вәкилләренен туган телләрен саклау, үстерү мәсьәләләре комиссиясе рәисе Марат Әхмәтовка тапшыру хакында игълан ителде.

Форум кысаларында шулай ук рәхмәт хатлары, бүләкләр тапшырылды.

Конференция нәтижәләре буенча резолюция кабул ителде һәм конференция материалларын жыентык итеп бастырып чыгару ниятләнгән.

Конференциядән сон кунаklar Чистайнын тарихи мөселман зиратында булып, анда татар дин галиме, ишан, Чулман-Урал төбәгендә суфыйчылык хәрәкәте моршиде, Габделхак хәзрәт Саматовнын остазы Мохәммәдзакир Габделвахаб Камалов-Чистави хәзрәтләренен каберен зиярат кылып, Коръән аятләре укып, дога кылды.